

มโนทัศน์การเมืองอิสลามในอัลกุรอาน

สามารถ ทองเฟือ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

The Concept of Islamic Politics in Quran

Samart Thongfua

Faculty of Political Science, Prince of Songkla University

Corresponding author e-mail: thongfua@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง มโนทัศน์การเมืองอิสลามในอัลกุรอานมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการเมืองอิสลามที่ได้ระบุในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมทั้งจัดแบ่งประเภทของการอัลกุรอานที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการเมืองอิสลาม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่อาศัยการรวบรวมเอกสารและทบทวนวรรณกรรม ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก โดยจะเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจงนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นจำนวนสี่ท่าน อาทิ ด้านรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มุสลิมศึกษา และกระแสโลกปัจจุบัน เป็นต้น และใช้ลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้ค้นพบว่าในอัลกุรอานได้มีการกล่าวถึงองค์การที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไว้หลายองค์การ แต่จะเป็นการกล่าวถึงในประเด็นหลัก ๆ เท่านั้น เช่น อำนาจอธิปไตย การปรึกษาหารือ สิทธิและเสรีภาพ ความยุติธรรมและความเสมอภาค ความเป็นหนึ่งเดียวภายใต้ความหลากหลาย ความเป็นประชาชาติเดียวกันหรือที่เรียกว่า อุมมะฮ์ (Ummah) ความเป็นผู้นำ การทำสงครามและสันติภาพ เป็นต้น ถึงแม้ว่าในอัลกุรอานไม่ได้กล่าวถึงโดยละเอียดเกี่ยวกับการเมืองก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วแนวคิดเหล่านี้มีความครอบคลุมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ การเมือง, อิสลาม, อัลกุรอาน

Abstract

The research article entitled the concept of Islamic Politics in Quran aims to study the Islamic political concepts mentioned in the Holy Quran and to classify the Quranic verses mentioned in the Islamic political. This research is qualitative research that relied on document collection and literature review as well as in-depth interviews with purposive sampling interviewees, academics and specialists including political science, Islamic history, Muslim studies, and current issues. The total number of four informants and used the analytic induction.

From this research, it is discovered that in the Quran, many verses are related to politics, but it will only address the main issues such as sovereignty, consultations, rights and liberties, justice and equality, unity under the diversity of the same nation (Ummah), war and peace, etc., although the Quran is not mentioned in detail about politics. On practice, these concepts are comprehensive and implementation.

Keywords Politics, Islam, Quran

บทนำ

การเมืองการปกครองเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันของผู้คนในสังคม ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านั้นจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐว่าจะบริหารและดำเนินนโยบายในรูปแบบใด เพื่อที่จะเป็นประโยชน์สุขแก่ผู้คนในสังคมมากที่สุด ดังประโยคที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง” นั้นยังเป็นการสนับสนุนว่ามนุษย์ไม่อาจจะปฏิเสธการดำเนินชีวิตในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่เพียงลำพังได้จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันจากผู้คนในสังคมและพึ่งพาอาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นเผ่า เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยจากภัยต่าง ๆ นอกจากการเมืองจะสร้างความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์แล้ว ยังได้แตกแขนงเป็นความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อสอดคล้องต่อความต้องการของสังคมที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองนั้นมีมานานนับตั้งแต่อดีตที่รัฐต่าง ๆ ในสังคมโลกปราศจากกฎเกณฑ์ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ชัดเจน จนส่งผลให้เกิดการเมืองระดับต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อสร้างความร่วมมือและแก้ปัญหาร่วมกัน (Agarwal, 1997) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับมนุษย์กับการเมืองว่ามนุษย์ทุกคนต่างขวนขวายหาผลประโยชน์ให้กับตนเองเพื่อความอยู่รอดและมีความสุขในการดำเนินชีวิต โดยจะต้องดำเนินไปตามแนวคิดและมีกระบวนการอย่างชัดเจน เพื่อที่จะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายนั้น ๆ จะเห็นได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมแล้วทุกอิริยาบถล้วนแล้วเป็นการเมือง และการเมืองยังทำให้ผู้คนในสังคมบรรลุซึ่งเป้าหมายขนาดใหญ่ได้ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นแนวทางให้ผู้คนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งแน่นอนว่ามนุษย์พยายามให้การเมืองเป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินชีวิตในสังคมเช่นกัน (Butr-indr & Butr-indr, 2011)

Simahawaro (2013) ได้อธิบายเกี่ยวกับการเมืองว่าประชาชนในสังคมหรือรัฐใดก็ตามจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านต่าง ๆ หรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับการเมืองทั้งสิ้นที่จะบริหารจัดการผู้คนในสังคม ถ้าหากการเมืองดีประชาชนในสังคมจะได้รับประโยชน์จากรัฐได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งจะให้ประชาชนสามารถเข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานได้ทุกเมื่อ ซึ่งตรงกันข้ามกับการเมืองที่ไม่ดีที่ประชาชนในสังคมประสบแต่ปัญหาความยากลำบากแร้นแค้นและความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยปราศจากโอกาสหรือประโยชน์ในด้านต่าง ๆ หรือกระจุกผลประโยชน์เพียงแค่นักบางกลุ่มในสังคมนั้น และพยายามกดขี่ประชาชนชั้นรากหญ้า โดยที่ไม่สนับสนุนให้ประชาชนมีการศึกษาและไม่พัฒนาสังคมหรือรัฐให้เจริญขึ้น ตลอดจนประชาชนไม่สามารถเข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้เองการเมืองเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์และเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจโดยไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้

เมื่อไรก็ตามที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเมือง มีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่อาศัยศาสนาและความเชื่อเป็นแรงขับเคลื่อนและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย (Buasri, 1998, pp. 52-53) จนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองที่ไม่อาจจะแยกจากกัน ดังเช่นในอดีตที่ได้นำหลักคำสอนทางศาสนามาจัดระเบียบสังคม โดยในปัจจุบันมีหลายประเทศที่พยายามจะแยกศาสนาออกจากการเมืองเนื่องด้วยความกังวลถึงบทบาทของสถาบันศาสนาที่จะเข้ามาแทรกแซงสถาบันทางการเมืองมากเกินไป ดังที่ได้เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่คริสตจักรเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากเกินไป จนทำให้เกิดความไม่พอใจต่อประชาชนในยุโรปในสมัยนั้น เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้หลายประเทศปฏิเสธการเมืองในรูปแบบดังกล่าว แต่ก็ยังมีอีกหลายประเทศที่ยอมรับการเมืองที่มีสถาบันศาสนาอยู่ด้วย (Maluleem, 2004, cited in Maluleem et al., 2007) หากกล่าวถึงศาสนาที่ผู้คนทั่วโลกใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจนั้นมีมากมาย เช่น คริสต์ อิสลาม พุทธ พราหมณ์-ฮินดู ฯลฯ แต่ศาสนาที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษนั้นคือศาสนาอิสลาม ส่วนหนึ่งเนื่องจากที่มุสลิมถูกกล่าวอ้างว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นที่เป็นจุดชนวนความขัดแย้งและมีผลกระทบในอีกหลายประเทศจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกันกับแนวคิดการใช้ศาสนาไปในทางสุดโต่งที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น และเหตุการณ์เหล่านั้นส่งผลให้มุมมองของผู้คนบางส่วนมองอิสลามต่างไปจากเดิม จนบางครั้งก็เกิดกระแสความตื่นกลัวต่ออัตลักษณ์ความเป็นอิสลาม (Islamophobia) ในสังคมขึ้น (Lertweerasawat, 2018) ด้วยเหตุผลเหล่านี้เองที่อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อสงสัยถึงหลักการและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่แท้จริง

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีข้อบัญญัติอันชัดเจนจากพระเจ้าหรืออัลลอฮ์ในการปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตภายในหนทางอันเที่ยงตรงโดยผ่านท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นผู้นำคำสอนจากคัมภีร์อัลกุรอานที่เป็นพระดำรัสจากอัลลอฮ์มาเผยแผ่ให้แก่มนุษยชาติ เช่น โองการอัลกุรอานที่ว่า “ดังที่เราได้ส่งรอสูล (ศาสดา) ผู้หนึ่ง จากพวกเจ้าเองมาเทศนาในหมู่พวกเจ้า ซึ่งเขาจะอ่านบรรดาโองการของเราให้พวกเจ้าฟังและจะขัดเกล่าให้พวกเจ้าสะอาดบริสุทธิ์ และจะสอนคัมภีร์ และความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติให้แก่พวกเจ้าและ (เขาผู้เป็นศาสดานี้) จะสอนพวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าไม่เคยรู้มาก่อน” (อัลกุรอาน 2:151) (Maududi, 2015a, p. 124) โดยพระเจ้าได้ส่งศาสดามุฮัมมัดเพื่อนำทางและเป็นแบบอย่างให้มนุษย์สู่แนวทางที่ดีขึ้นตลอดจนเชื่อเชิญให้มนุษย์ยอมรับและจำนนตนต่อพระองค์ด้วยความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ที่พระองค์ได้ทรงใช้และละเว้นสิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงห้ามปรามไว้ มุสลิมจะต้องยึดถือในจริยธรรมที่สำคัญยิ่งในอิสลามนั่นก็คือหลักปฏิบัติ 5 ประการ และหลักศรัทธา 6 ประการ (Department of Religious Affairs, 2011)

นอกจากนี้ Maluleem (1998, p. 49) ได้กล่าวไว้ว่าอิสลามเป็นศาสนาแห่งสันติและมีความเป็นมิตรไมตรีจิตต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคนอย่างไม่เลือกปฏิบัติ อิสลามส่งเสริมให้มุสลิมมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากอิสลามไม่เพียงแต่เป็นความเชื่อความศรัทธาทางด้านจิตใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงระบอบแห่งการดำเนินชีวิตที่มีความทั่วถึงไปในทุก ๆ ด้าน โดยที่มุสลิมทุกคนจะต้องดำเนินชีวิตตามแนวทางเดียวกันกับคำปฏิญาณที่ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ มุฮัมมัดเป็นศาสดาของพระองค์” ซึ่งมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สมบูรณ์ที่สุด เนื่องจากพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาพร้อมกับสติปัญญา เพื่อใช้ในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองทั้งสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่ไม่ดี อย่างไรก็ตามพระเจ้าได้ประทานคัมภีร์อัลกุรอานลงมาเพื่อเป็นทางนำให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตในหนทางที่ถูกต้อง อัลกุรอาน

ยังกล่าวถึงวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ครอบคลุมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ตลอดจนในเรื่องทางธรรม ทั้งนี้ในอิสลามไม่ได้เจาะจงว่าใครมีหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่ศาสนา เพราะหน้าที่เหล่านั้นเป็นของมุสลิมทุกคน เนื่องจากพระเจ้าได้สร้างมนุษย์ขึ้นมาเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จนกลายเป็นสังคมที่ผู้คนมีความคิดความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน (Amatayakul, 2018, pp. 24-25)

สำหรับแนวคิดเรื่องการเมืองอิสลามมีมาตั้งแต่สมัยที่ท่านศาสดามุฮัมมัดเมื่อราว 1,400 กว่าปีมาแล้ว ในขณะที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้สถาปนารัฐอิสลามมะดีนะฮ์ (Islamic State in Madinah) ขึ้นมา โดยเป็นการเมืองการปกครองในรูปแบบอิสลามเต็มตัวที่เปลี่ยนจากการปกครองรูปแบบดั้งเดิม นั่นคือการปกครองในรูปแบบชนเผ่าที่เกิดปัญหาความขัดแย้งและความยุติธรรมอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและสตรี ซึ่งมีความตรงข้ามกับเพศชาย โดยการเปลี่ยนแปลงของท่านศาสดาในครั้งนี้เป็นประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญสำหรับอิสลามและเป็นแบบอย่างทางการเมืองการปกครองในรูปแบบอิสลาม รวมทั้งเป็นการริเริ่มความเป็นประชาธิปไตยในการเมืองอิสลามด้วยเช่นกัน ตลอดจนได้มีการดำเนินกิจการภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งมะดีนะฮ์ (The Medina Constitution) ขึ้นมาเป็นครั้งแรก ซึ่งในขณะนั้นศาสดามุฮัมมัดได้ทำการเผยแผ่ศาสนาจากพระเจ้าให้แก่ประชาชนและผู้นำรัฐอื่น ๆ ในฐานะความเป็นรัฐอิสลามและยังได้มีการสร้างความสัมพันธ์ด้วยการทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงในเรื่องต่าง ๆ ระหว่างกันนั่นเอง (Thongfhua, 2019) ทั้งนี้อิสลามส่งเสริมให้ใช้กฎหมายอิสลามหรือชะรีอะฮ์ (Shari'ah) ในการบริหารจัดการประชาชนภายในรัฐหรือระหว่างรัฐให้สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาที่ได้กำหนดมาและเพื่อความสงบเรียบร้อยในการดำเนินชีวิต โดยคำว่าการเมืองในภาษาอาหรับจะใช้คำว่า "ซียาซะฮ์" (Siyasah) ซึ่งคำดังกล่าวในกฎหมายอิสลามมีความหมายดังนี้ ประการแรก เป็นการกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาในอิสลาม กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกระทำบางอย่างเพื่อปกป้องประโยชน์บางประการเอาไว้ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะไม่ระบุหรือไม่บัญญัติในตวับทก็ตาม และประการต่อมา เป็นการกล่าวถึงความหมายพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐ ตุลาการ และการปกครอง (Weahama, 2014)

Maududi (1988) ได้ให้คำอธิบายว่าระบบการเมืองอิสลามนั้นตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานดังนี้ คือ หลักการเตาฮีด (Tawheed) คือหลักความเชื่อในพระเจ้าหนึ่งเดียวโดยพระเจ้าอยู่เหนืออริปไตยของมนุษย์ทั้งปวง พระองค์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดเหนือสิ่งอื่นใด โดยไม่มีผู้ใดสามารถอ้างสิทธิ์เหนือพระองค์ได้ หลักการพื้นฐานต่อมาคือหลักการริซาละฮ์ (Risalah) หรือความเป็นศาสดามุฮัมมัด ซึ่งจากหลักการดังกล่าวที่มนุษย์ได้รับสิ่งที่สำคัญจากท่านศาสดา นั่นคือคัมภีร์อัลกุรอานที่เป็นพระดำรัสจริงจากพระเจ้าและแบบอย่างของท่านศาสดาที่ปฏิบัติตามพระดำรัสของพระเจ้าจากคัมภีร์อัลกุรอาน หรือเรียกสองอย่างนี้รวมกันว่า "ชะรีอะฮ์" และหลักการที่สำคัญประการสุดท้ายคือเคาะลีฟะฮ์ (Khalifah) การเป็นตัวแทนของพระเจ้าในหนทางที่มีศีลธรรมและป่าวประกาศความยิ่งใหญ่ของพระองค์ โดยจะมีสิทธิ์ภายใต้ข้อกำหนดที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ ซึ่งรัฐใดก็ตามที่มีหลักการพื้นฐานทั้งสามประการข้างต้นแล้ว รัฐนั้นก็จะปกครองด้วยระบบการเมืองอิสลามโดยอยู่ภายใต้อริปไตยของพระเจ้า ซึ่งต้องปฏิบัติกิจการและมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องต่อความพึงพอใจของพระองค์ และใครก็ตามที่ยอมรับการเป็นตัวแทนของพระเจ้า ผู้นั้นย่อมมีส่วนร่วมในการเป็นตัวแทนภายใต้กฎเกณฑ์ที่พระองค์ทรงกำหนดเช่นกัน

Thongfhua (2019) ได้ให้ความเห็นว่า พื้นฐานของปรัชญาการเมืองอิสลามมาจากความศรัทธาในพระเจ้าและอำนาจอธิปไตยของพระองค์หนึ่งเดียว โดยที่พระเจ้าเท่านั้นที่มีเอกสิทธิ์ในการตรากฎหมายและมีอำนาจที่อยู่เหนือมนุษย์ทั้งหมด เนื่องจากเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์มีสิทธิเหล่านั้นก็จะเกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นอยู่เสมอและเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ได้เป็นตัวแทนพระองค์ ก็ต้องไปดูที่ขอบเขตและพระบัญญัติของพระเจ้าในการมอบอำนาจนั้น ดังที่มีโองการจากอัลกุรอานที่ได้กล่าวไว้ความว่า “และผู้ใดที่ได้ตัดสินด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงประทานลงมา ชนเหล่านี้แหละคือผู้ธรรม” (อัลกุรอาน 5: 45) (Maududi, 2015b)

ท่านศาสดามุฮัมมัดนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออิสลามและมุสลิมทุกคน ดังที่พระเจ้าได้ตรัสไว้ในหลายโองการจากอัลกุรอาน เช่น ในโองการที่กล่าวว่า “และเราได้ส่งศาสดาคนใดมานอกจากเพื่อให้เขาได้รับการเชื่อฟัง” (อัลกุรอาน 4:64) (Maududi, 2015a) และ “ไม่บังควรแก่ผู้ศรัทธาชายและผู้ศรัทธาหญิงเมื่ออัลลอฮ์และศาสดาของพระองค์ได้กำหนดกิจการใดแล้ว สำหรับพวกเขาไม่มีทางเลือกในเรื่องของพวกเขา และผู้ใดไม่เชื่อฟังอัลลอฮ์และศาสดาของพระองค์แล้ว แน่ละเขาได้หลงผิดอย่างชัดแจ้ง” (อัลกุรอาน 33 : 36) (Maududi, 2012) ฯลฯ จากโองการในอัลกุรอานบางส่วนที่ได้หยิบยกมาข้างต้นนั้น เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าการเชื่อฟังศาสนานั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน และใครก็ตามที่ไม่ยอมปฏิบัติตามท่านศาสดาของพระเจ้าแล้ว เขาผู้นั้นก็จะไม่ถูกยอมรับการเป็นมุสลิมของเขาเช่นกัน เชกเช่นเดียวกันกับอำนาจอธิปไตยที่เป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์หนึ่งเดียวเท่านั้น ส่วนท่านศาสดาเป็นตัวแทนของพระองค์ที่เป็นผู้ประกาศให้มนุษยชาติได้ทราบถึงอำนาจอันยิ่งใหญ่ของพระองค์

สำหรับระบบการเมืองอิสลามนั้นจะมีความคล้ายคลึงกันกับระบอบการเมืองประชาธิปไตยในบางส่วน ดังเช่นการต่อต้านในการใช้อำนาจของผู้ปกครองที่กดทับหรือบีบบังคับประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองโดยไร้เหตุผล และการเมืองอิสลามยังยึดหลักการปรึกษาหารือหรือ “ชูรอ” (Shura) และการเห็นพ้องต้องกันของผู้รู้ในอิสลาม หรือ “อิญมาอ์” (Ijma) ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการเมืองอิสลามเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลายจากผู้คนที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา โดยไม่เพียงแคื่อยึดหลักตามกฎหมายอย่างเดียว สำหรับความแตกต่างคือ การเมืองอิสลามจะยึดมั่นในหลักเตอาฮีด หลักชะรีอะฮ์ ที่มีแหล่งที่มาจากอัลกุรอานและแบบอย่างของท่านศาสดา หลักความเที่ยงธรรม หลักเสรีธรรมภายใต้หลักชะรีอะฮ์ และหลักการปรึกษาหารือหรือกล่าวได้ว่าเป็นระบบการเมืองของสังคมที่มีหน้าที่เฉพาะตัว ในขณะที่การเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่หลายประเทศให้การยอมรับนั้นจะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ตามเนื้อหาและนิยามที่เป็นการเฉพาะ (Enayat, 1982)

จึงกล่าวได้ว่าการเมืองอิสลามนั้นมีกฎหมายชะรีอะฮ์เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมผู้คนภายในรัฐโดยมีคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นส่วนสำคัญในกฎหมายนี้ และเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นต้นแบบของการเมืองในอิสลามที่ไม่วันเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้เป็นที่รับรู้กันดีว่าศาสดามุฮัมมัดเป็นแบบอย่างของผู้นำที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผู้คนโดยไม่เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความแตกต่าง ทั้งนี้จะมีการให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมของมนุษย์ และความยุติธรรมในด้านต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้อาณาจักรและประเทศมุสลิมหลายประเทศ มีความต้องการที่จะนำแบบอย่างของการเมืองการปกครองในแบบฉบับท่านศาสดามุฮัมมัดมาประยุกต์ใช้กับรัฐของตน เช่น อาณาจักรอับบาซียะฮ์ (The Abbasid Empire) และอาณาจักรออตโตมัน (The Ottoman Empire) เป็นต้น เมื่ออาณาจักรออตโตมันถูกแบ่งแยกเป็นประเทศต่าง ๆ ก็ส่งผลให้การใช้กฎหมายชะรีอะฮ์ก็เริ่มเจือจางลงไป ตลอดจนการเกิดข้อสงสัยถึงระบบการเมืองอิสลามที่แท้จริงว่าหลักการหรือรูปแบบ

การปกครองที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร จากการที่หลายประเทศหรือรัฐมุสลิมพยายามที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการเมือง การปกครองในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้เองบทความวิจัยชิ้นนี้จึงมีความสนใจต่อประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองที่ระบุไว้ใน คัมภีร์อัลกุรอานอันเป็นแหล่งที่มาสำคัญของการเมืองอิสลามว่าเป็นอย่างไร พร้อมกับแยกแยะประเภทของโครงการอัลกุรอาน ที่กล่าวไว้เกี่ยวกับการเมืองอิสลามไว้ด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวคิดการเมืองอิสลามที่ได้ระบุเอาไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมทั้งจัดแบ่งประเภทโครงการของ อัลกุรอานที่ได้กล่าวถึงแนวคิดทางการเมืองอิสลาม

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองอิสลามที่กล่าวไว้ใน คัมภีร์อัลกุรอานและทำการจัดแบ่งประเภทโครงการต่าง ๆ ในอัลกุรอานที่กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเอาไว้ โดยผู้วิจัยได้ระบุถึง เครื่องมือในการดำเนินการวิจัยผ่านการค้นคว้าจากเอกสารและบททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอิสลาม อาทิ งานวิจัย บทความวิจัย หนังสือ และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ทั้งที่เป็นภาษาไทยและ ภาษาต่างประเทศ เช่น ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของอิสลาม ปรัชญาอิสลาม คัมภีร์อัลกุรอานฉบับอรรถาธิบายที่มีชื่อว่า “ตฟฮีมุลกุรอาน” และการเมืองในอิสลาม เป็นต้น ซึ่งการทบทวนข้อมูลเหล่านี้เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและครบถ้วน มากที่สุด

นอกจากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยยังมีเครื่องมือที่สำคัญอีกหนึ่ง ประการคือการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยคัดเลือกแบบเจาะจงนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอิสลาม อาทิ ด้านรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มุสลิมศึกษา และกระแสโลกปัจจุบันจำนวนสี่ท่าน โดยที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจาก เอกสารและจากผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ร่วมอยู่ด้วยในระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มา มีความ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้รับข้อมูลมาเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดแยกหรือจำแนกให้เป็น หมวดหมู่ จากนั้นผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้มาแล้วสรุป ซึ่งผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล แบบอุปนัย แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องและเพิ่มเติมเนื้อหาที่ขาดหายไปให้ครบถ้วนให้มากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ เรียบร้อยแล้วจึงสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่อไป

สรุปผลการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการเมืองอิสลามจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน

จากการที่ผู้วิจัยทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวพบว่า ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานที่เป็นพระดำรัสของ พระเจ้านั้น ได้มีโครงการอัลกุรอานที่ระบุถึงการเมืองไว้หลายโครงการ เช่น บทที่ 2 อัลบะเกาะเราะฮ์ โครงการที่ 30 บทที่ 4 อันนิชาฮ์ โครงการที่ 64, 65 และ 80 บทที่ 5 อัลมาอิดะฮ์ โครงการที่ 45 บทที่ 8 อัลอันฟาล โครงการที่ 61 บทที่ 33 อัลอะห์ซาบ โครงการที่ 36 บทที่ 48 อัลฟัทห์ และโครงการที่ 26 เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเมืองการปกครองในอิสลามมีอัลกุรอานและ แบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัดหรือที่เรียกรวมกันว่า “ชะรีอะฮ์” เป็นแหล่งที่มาที่สำคัญยิ่ง นอกจากนี้การเมืองอิสลามยัง

ต้องคำนึงถึงหลักการเตาฮีดหรือการเป็นหนึ่งเดียวของพระเจ้าที่มีอำนาจอภิปไตยเหนือทุกสิ่ง ตลอดจนการยอมรับในการเป็นตัวแทนของพระเจ้าหรือคิลาฟะฮ์บนหน้าแผ่นดิน นอกจากนี้การเมืองอิสลามยังมีหลักการปรึกษาหารือและความเห็นที่เป็นเอกฉันท์ของผู้รู้อิสลามเช่นกัน ดังที่นักวิชาการด้านศาสนาได้ให้ความเห็นไว้ว่า ปรัชญาการเมืองในอัลกุรอานนั้นจะอาศัยแนวคิดพื้นฐานของจักรวาล โดยที่เราสามารถศึกษาความคิดเรื่องการเมืองที่สำคัญได้ นั่นคือ ความคิดที่ว่าด้วยพระเจ้าเป็นผู้ทรงสร้างจักรวาลทั้งมวลรวมทั้งเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่งในโลก ความคิดที่ว่าด้วยความเป็นผู้ปกครองหนึ่งเดียวเท่านั้นที่เป็นผู้ดูแลในสิ่งที่พระองค์สร้างขึ้น ความคิดที่ว่าด้วยอำนาจอภิปไตยทั้งหมดในจักรวาลนี้เป็นของพระเจ้าทั้งหมดเพียงผู้เดียวและไม่มีใครมีสิทธิ์แบ่งอำนาจอภิปไตยของพระองค์ได้ และสุดท้ายจะเป็นความคิดที่ว่าด้วยความสามารถและคุณสมบัติเฉพาะแห่งอำนาจอภิปไตยทั้งมวลนั้นเป็นเอกสิทธิ์ของพระองค์เพียงผู้เดียว พระองค์ทรงมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ทรงคุ้มครอง เป็นนิรันดร์ รอบรู้ในทุกด้าน มีอำนาจในทุกอย่างและพระองค์อยู่เหนือความไม่สมบูรณ์ ความไม่ถูกต้อง ความไม่เข้มแข็งทั้งหลายและพระองค์คือผู้ทรงมีอำนาจสูงสุดยิ่งเหนือสิ่งอื่นใดทั้งมวล

จากแนวความคิดดังกล่าวนี้ อัลกุรอานได้ให้ความประจักษ์แล้วว่าอำนาจอภิปไตยเหนือมนุษยชาตินั้นเป็นลักษณะเดียวกันกับอำนาจอภิปไตยเหนือจักรวาลทั้งมวล เนื่องจากมีพระเจ้าเพียงหนึ่งเดียวที่มีความสามารถในการปกครองและมีสิทธิ์ในอำนาจต่าง ๆ ที่เป็นกิจการของมนุษย์และจักรวาลทั้งมวล โดยมีข้อแตกต่างอยู่หนึ่งข้อเกี่ยวกับอำนาจดังกล่าว นั่นคือ พระเจ้าเป็นผู้สร้างอำนาจอภิปไตยของพระองค์เอง ทุกสรรพสิ่งจะดำเนินไปด้วยการควบคุมและบริหารโดยพระองค์เพียงหนึ่งเดียวถึงแม้ว่าจะยอมรับหรือไม่ก็ตาม สำหรับมนุษย์แล้วพระเจ้าให้ความมุ่งหมายบางประการไว้และให้ยอมรับความยิ่งใหญ่ของพระองค์ด้วยความเต็มใจและบริสุทธิ์ใจ โดยใช้การเชิญชวนมิใช่การบีบบังคับแต่อย่างใด เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ได้ละเมิดในสิ่งที่พระองค์กำหนด พวกเขาจะเป็นผู้ที่กระทำผิดและเป็นผู้ที่สับประมาทในพระเจ้าทันที สำหรับการปกครองตามที่ได้กล่าวในอัลกุรอานนั้นเป็นไปในรูปแบบที่ว่า รัฐละเว้นอำนาจทั้งหลายให้แก่พระเจ้าเพียงผู้เดียวและท่านศาสดาของพระองค์ ตลอดจนยอมรับในสถานะภาพของเคาะลีฟะฮ์หรือตัวแทน ซึ่งอำนาจต่าง ๆ ในการปกครองรัฐทั้งหลายและผู้นำรัฐจะอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กำหนดไว้ในอัลกุรอาน (Maluleem, 2004, cited in Maluleem et al., 2007, pp. 217-219)

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์อิสลาม A. Pattanaprichawong (personal communication, March 20, 2021) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “ถ้าหากพูดถึงเรื่องการเมืองในอัลกุรอานก็จะมีกรกล่าวถึงเรื่องการเมืองไว้หลายโองการ ตัวอย่างเช่นในบทที่ 2 โองการที่ 30 อัลลอฮ์ได้แต่งตั้งนบิอาดัมเป็นผู้ปกครองโลกหรือเคาะลีฟะฮ์ ซึ่งคำว่าปกครองก็คือการเมือง ก่อนหน้าที่มนุษย์จะถูกแต่งตั้งเป็นเคาะลีฟะฮ์ โลกนี้เต็มไปด้วยญิน (Jinn) ซึ่งญินอยู่ก่อนหน้ามนุษย์บนโลกนี้เมื่อญินอยู่บนโลกนี้ญินก็ชอบที่จะสร้างความเสียหายและชอบนองเลือด อัลลอฮ์จึงต้องเปลี่ยนคนดูแลนั่นคือที่มาที่ไปของการสร้างนบิอาดัม (Adam) ก่อนที่พระองค์จะส่งนบิอาดัมลงมาปกครอง พระองค์ให้อยู่ในสวรรค์เพื่อที่จะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เสียก่อน เป็นการให้ความรู้ ให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เรียนรู้บริบทต่าง ๆ รวมถึงสัตว์ในสวรรค์ เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับมะลาอิกะฮ์ (Malaikah) หรือเทวดา และการใช้ชีวิตกับอิบลิส (Iblis) หรือซาตาน ตอนนั้นอิบลิสยังอยู่ในสวรรค์ เป็นการให้นบิอาดัมเรียนรู้ว่าต่อไปท่านจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองโลกนี้และท่านก็ต้องเรียนรู้และนำความรู้ในสวรรค์ไปบริหารคนซึ่งมีความหลากหลาย ในเรื่องชาติพันธุ์ หลายพ่อพันธุ์แม่และอัลลอฮ์ได้สอนนบิอาดัมในเรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมหรือนิเวศวิทยา อย่างเช่น สวรรค์ที่มีต้นไม้สัตว์ต่าง ๆ การวางตัวของมนุษย์กับสิ่งที่ถูกสร้างอื่น ๆ ต้องวางตัวอย่างไรนี่คือที่มาที่ไปของการเมืองในอิสลาม” และยังได้กล่าวเพิ่มเติมจากบทสัมภาษณ์ข้างต้นอีกว่า “พออะบีอาดัมถูกส่งมายังโลกนี้ อะบีอาดัมก็เริ่มเรื่องของการทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองโลก สมัยศาสดาที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้เผยแผ่ศาสนาของพระเจ้า ในขณะที่เดียวกันตอนที่ท่านอยู่มักกะฮ์ก็ทราบกันดีว่าท่านยังไม่มีอำนาจ เป็นแค่ผู้เผยแผ่ศาสนาแต่ยังไม่มีอำนาจหน้าที่อยู่ในมือ ดังนั้นบริบทจะต่างกันระหว่างตอนอะบีอาดัมและตอนอะบีอาดัมมะดินะฮ์ ซึ่งถ้าจะคุยเรื่องการเมืองก็ต้องคุยตอนอะบีอาดัมมะดินะฮ์แล้ว เพราะท่านอะบีได้เป็นผู้นำเต็มตัว อะบีเป็นผู้ปกครองที่ได้รับการยอมรับไม่ใช่แค่ในกลุ่มมุสลิมอย่างเดียว แต่ยังรวมชาวยิวอีกสามกลุ่มซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้ก็ยอมรับการเป็นผู้นำของท่านศาสดา นี่คือที่มาที่ไปของการเมือง”

เช่นเดียวกันกับความเห็นจากการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านกระแสโลกปัจจุบัน A. Amatayakul (personal communication, May 28, 2021) ได้อธิบายไว้ว่าพระเจ้าได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานว่าทุกสิ่งทุกอย่างอัลลอฮ์เป็นผู้สร้างขึ้นแต่ไม่มีสิ่งใดที่สมบูรณ์ที่สุดนอกเหนือไปจากอะบีอาดัมและลูกหลานของท่านหรือที่เรียกว่ามวลมนุษยชาติ ซึ่งความคิดดังกล่าวจะมีความแตกต่างจากแนวคิดตะวันตก โดยสังคมที่เห็นกันในทุกวันนี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างของพระองค์ที่สมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้เนื่องด้วยเป็นสิ่งมีชีวิตที่สมบูรณ์ที่สุดนั่นเอง พระเจ้าจึงมอบภารกิจให้มนุษย์ในการเป็นตัวแทนของพระองค์ในโลกนี้และเป็นหน้าที่ของพวกมนุษย์ที่จะปฏิบัติและรักษาไว้ซึ่งตำแหน่งนั้น โดยไม่ได้จำกัดว่าจะอยู่ในฐานะใดฉลาดหรือไม่มีการศึกษาหรือไม่สมบูรณ์ก็ล้วนแล้วมีหน้าที่เดียวกันคือการเป็นตัวแทนของพระเจ้าบนแผ่นดินนี้ เป็นตัวแทนที่ชี้นำในทางที่ดี ยุติธรรม ถูกต้อง และไม่ชี้นำในสิ่งที่ชั่วร้าย ด้วยเหตุนี้การเมืองในอิสลามที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานจึงแตกต่างจากรูปแบบของตะวันตก

ในขณะที่นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์อิสลาม U. Yunu (personal communication, May 27, 2021) ได้อธิบายไว้ว่า “การเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น สองคำนี้มีความแตกต่างกันอยู่แล้ว ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็เป็นส่วนหนึ่งของการเมือง การเมืองในทัศนะอิสลาม ซึ่งนักวิชาการอิสลามที่เขียนด้านนี้ก็มีความแตกต่างกัน อย่างอิมามมาวัรดีจะเขียนว่าเป็นการบริหารจัดการโลกดุนยา (โลกนี้) โดยนำหลักการศาสนาเข้ามาใช้ เอาคำว่า “ตัดบิร” (Tadbir) คือ บริหารจัดการซึ่งเป็นสิ่งที่กว้าง ทั้งบริหารจัดการในประเทศและบริหารจัดการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับระหว่างประเทศ ซึ่งสองอย่างนี้เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่อยู่ในการเมืองและการเมืองเป็นหน้าที่ของผู้นำมุสลิม ผู้นำมุสลิมก็จะบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกโดยการนำเอาหลักการอิสลามมาใช้ แสดงว่าการเมืองอิสลามจะอยู่ห่างไกลจากหลักการอิสลามไม่ได้ ถ้าอยู่แบบการเมืองในปัจจุบันก็จะเป็นการเมืองที่ห่างไกลจากความถูกต้องจากหลักการอิสลาม ซึ่งหลักการอิสลามนี้ต้องไปดูหลักการทางการเมืองในประเทศซึ่งก็จะมีวิชาเฉพาะของอิสลามที่บางทีก็เรียกว่าการเมืองการปกครองอิสลามหรือชียาอะฮ์ วัชียะฮ์ ซึ่งเป็นอีกวิชาหนึ่งของการบริหารจัดการในประเทศ แม้กระทั่งนอกประเทศก็มีชียาอะฮ์ (Siyasah) ด้วยเช่นกัน แต่ต้องให้สอดคล้องกับหลักการอิสลาม การบริหารจัดการทางโลกก็เป็นเรื่องการเมืองโดยนำหลักการศาสนาอิสลามมาใช้ เพราะว่าอิสลามมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง บางคนอาจจะบอกว่าอิสลามไม่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง แต่ตอนสมัยท่านศาสดาอพยพจากมักกะฮ์ (Makkah) ไปยังมะดินะฮ์ (Madinah) ท่านก็เป็นผู้นำสมัยนั้นก็มีผู้ติดตามและมีลักษณะของการเป็นประเทศด้วยตามนियามสมัยนั้น เดาละฮ์มะดินะฮ์ (Daulah Madinah) หรือรัฐมะดินะฮ์ก็ถือเป็น

ลักษณะของประเทศหนึ่ง มีความเหมาะสมในสมัยนั้นและได้รับการยอมรับจากประเทศเปอร์เซียหรืออาณาจักรต่าง ๆ ในสมัยนั้น แสดงว่าเขายอมรับในการเป็นรัฐของท่านนะบีที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน อย่างผู้นำ ผู้ตาม มีดินแดน มีอำนาจ อภิปไตย และท่านศาสดาได้ส่งสาสน์ไปยังประเทศอื่น ๆ เช่น โรม เปอร์เซีย อภิสถิตินีเย เป็นต้น”

สำหรับ A. Pattanaprichawong (personal communication, March 20, 2021) ได้เพิ่มเติมในบทสัมภาษณ์ไว้ว่า “ถ้าเรามองในเรื่องหลักการ ในอดีตและปัจจุบันมีความเหมือนกัน ไม่เปลี่ยนแปลง อัลกุรอานเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงจนถึงวันกิยามะฮ์ (Qiyamah) หรือวันสิ้นโลก และสิ่งที่เป็นเนื้อหาก็ก็นำมาใช้จนถึงวันกิยามะฮ์ แต่ถ้าถามถึงความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลง ก็จะมีมองถึงการปกครองของแต่ละยุคแต่ละสมัย ไม่ใช่ที่เนื้อหาแต่อยู่ที่บริบท การปกครองของผู้นำของแต่ละยุคแต่ละสมัย”

2. เพื่อจัดแบ่งหมวดหมู่ของอัลกุรอานที่กล่าวถึงเกี่ยวกับการเมืองอิสลาม

ผู้วิจัยพบว่าการจัดแบ่งประเภทของอัลกุรอาน แบ่งออกเป็น “ซูเราะฮ์” (Surah) หรือบท มีทั้งหมด 114 บท ซึ่งแต่ละบทมีโองการหรืออายะฮ์ทั้งหมด 6,236 โองการ แต่ละบทจะมีจำนวนโองการมากน้อยแตกต่างกันไป สำหรับผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ข้างต้น คือ การจัดแบ่งหมวดหมู่ของอัลกุรอานที่กล่าวถึงการเมืองอิสลามในลักษณะที่เป็นหัวข้อหลัก ๆ ทั่วไป โดยไม่ได้กล่าวอย่างละเอียด ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในการคิดใคร่ครวญและไตร่ตรองหรือวิเคราะห์เป็นเวลานานปี ดังที่นักวิชาการด้านมุสลิมศึกษา I. Japakiya (personal communication, March 30, 2021) ได้กล่าวไว้ในบทสัมภาษณ์ที่ว่า “กุรอานไม่มีซูเราะฮ์หรือบทที่กล่าวด้วยชีอะฮ์หรือการเมืองกล่าวไว้โดยตรง มีคำว่าเดาะห์ (Daulah) หรือรัฐ แต่ไม่ได้ระบุแบบตรงตัว ในความหมายดังที่กล่าวมานี้ก็ต้องมาบริหารที่เรียกว่าฮุกุมะฮ์ (Hukumah) เป็นรัฐบาลหรือคนที่ทำงานที่มาบริหารจัดการ ขอยกตัวอย่างอธิบายเรื่องที่ศาสดาไปสร้างเดาะห์หรือรัฐมะดีนะฮ์ ซึ่งถูกกล่าวในซูเราะฮ์ฮัจญ์ ซูเราะฮ์นี้ได้กล่าวว่ามีคนสองกลุ่มที่มาสร้างเดาะห์ หนึ่งคือมุฮาญีรีน (Muhajireen) ซึ่งศาสดาอยู่ในกลุ่มนี้ สองคือคนที่มีอิมาน (Iman) หรือมีความศรัทธาที่สร้างมะดีนะฮ์ก่อนที่กลุ่มมุฮาญีรีนจะมาถึง นี่คือนักที่ไปของเดาะห์ ดาร คือสถานที่ เดาะห์คือรัฐ”

ซึ่งสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ A. Pattanaprichawong (personal communication, March 20, 2021) ได้ให้ความเห็นว่า “ยังมีบางซูเราะฮ์ที่พูดถึงการเมืองอย่างมีนัยสำคัญที่จะต้องอธิบายและทำการอธิบายซึ่งไม่ได้กล่าวแบบโดยตรง อย่างเช่นซูเราะฮ์อัลฟัตห์ (ซูเราะฮ์แห่งการพิชิต) โองการที่ 26 ซูเราะฮ์นี้ประทานลงมาปีที่ห้าแห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช ซึ่งเป็นปีที่ท่านศาสดาได้ทำสนธิสัญญาฮุดัยบียะฮ์ (The Treaty of Hudaibiyah) กับบรรดาชาวมุซริกีน (Musyrikin) มักกะฮ์ เป็นการเซ็นสัญญาสงบศึกสิบปี ตอนเซ็นสัญญาเหล่าเศาะฮาบะฮ์ (Sahabah) หรือสหายผู้ติดตามบางคนไม่พอใจไม่เห็นด้วยกับท่านศาสดาที่ลงนามสนธิสัญญาว่าทำไมทั้ง ๆ ที่ตอนนั้นมีอำนาจเหนือกว่า แต่ท่านศาสดามีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลกว่า ท่านศาสดามองว่าจะไปทำสงครามแล้วได้อะไร มีแต่เสียกับเสีย ศาสดามองว่าเราใช้วิถีอิสลามให้เขาเห็นดีกว่ายกดาบให้เขาเห็นว่าอิสลามชอบของเลือดเป็นเหมือนกับการที่เพิ่งกลับมาจากการทำสนธิสัญญาฮุดัยบียะฮ์และโองการนี้ก็ถูกประทานลงมา ศาสดาบอกกับสหายผู้ติดตามว่าเราจะไปเปิดมักกะฮ์แล้วในอนาคตอันใกล้แน่นอน”

จากความเห็นของนักวิชาการทั้งสองที่กล่าวข้างต้นยังเป็นการยืนยันถึงการกล่าวถึงการเมืองอิสลามในอัลกุรอาน นอกจากนี้โองการในคัมภีร์อัลกุรอานที่กล่าวถึงการเมืองนั้นสามารถจัดแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้ คือ อำนาจอภิปไตย

การปรึกษาหารือ สิทธิและเสรีภาพ ความยุติธรรมและความเสมอภาค ความเป็นหนึ่งเดียวภายใต้ความหลากหลาย ความเป็นประชาชาติเดียวกันหรือที่เรียกว่า อุมมะฮ์ (Ummah) ความเป็นผู้นำ การทำสงครามและสันติภาพ เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวถึงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ กล่าวคือการศึกษานโยบายการเมืองในอิสลามจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมทั้งจัดแบ่งประเภทโครงการอัลกุรอานที่กล่าวไว้เกี่ยวกับการเมืองอิสลามนั้น ได้แสดงให้เห็นว่าในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานนั้นมีการกล่าวถึงการเมืองอิสลามไว้ในหลายโครงการ ดังที่ได้มีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์อิสลามได้กล่าวไว้จากในบทสัมภาษณ์ข้างต้น เช่น ในซูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ โครงการที่ 30 หรือซูเราะฮ์อัลฟัทห์ โครงการที่ 26 ฯลฯ และการกล่าวถึงการเมืองในอัลกุรอานจะเป็นการกล่าวถึงในประเด็นพื้นฐานหรือประเด็นที่เป็นส่วนหลัก ๆ เท่านั้น ไม่ได้เป็นการกล่าวถึงโดยละเอียดหรือลึกลงไปประเด็นดังกล่าวแต่อย่างใด (Enayat, 1982) เช่น อำนาจอธิปไตย ความยุติธรรมและความเสมอภาค ความเป็นผู้นำ การทำสงครามและสันติภาพ เป็นต้น แม้ว่าในคัมภีร์อัลกุรอานจะกล่าวถึงการเมืองส่วนที่เป็นข้อหลัก ๆ แต่ก็สามารถแสดงถึงอำนาจของพระเจ้าที่ครอบคลุมทุกสิ่งในจักรวาลและเหนือจักรวาลได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การเมืองยังเป็นความรับผิดชอบของมนุษยชาติทั้งหลายที่ได้รับมอบหมายจากพระเจ้าให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระองค์ในการชี้แนะในสิ่งที่ดีงามและถูกต้อง เพื่อความสงบสุขของมวลมนุษยชาติ (Maududi, 1988) ทั้งนี้เนื่องจากโครงการในคัมภีร์อัลกุรอานเป็นศาสนจากอัลลอฮ์ที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงจนถึงวันสิ้นโลก เช่นเดียวกันกับการเมืองในอิสลามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานที่คงสภาพและเนื้อหาไว้ไปจนถึงวันดังกล่าวเช่นกัน ถ้าหากเห็นความแตกต่างของการเมืองในอิสลามนั้นนั้นไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงที่หลักการอิสลามแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่บริบททางการเมืองในแต่ละกาลเวลานั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการเมืองที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานและการจัดแบ่งประเภทในโครงการอัลกุรอานในประเด็นดังกล่าวนั้น เห็นว่าในอิสลามมีการกล่าวถึงเกี่ยวกับการเมืองแบบอิสลามอย่างแท้จริงและที่สำคัญกว่านั้นเป็นการกล่าวไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานที่เป็นบทบัญญัติจริงจากพระเจ้าที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงไปจนถึงวันสิ้นโลก นอกจากนี้มีท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นผู้นำคำสอนจากอัลกุรอานเหล่านั้นมาเผยแพร่และปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี โดยปฏิบัติให้เห็นว่าคำเหล่านั้นสามารถไปปฏิบัติได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เห็นได้ชัดจากที่ท่านศาสดามุฮัมมัดนำหลักการเหล่านั้นไปใช้กับรัฐอิสลามมะดีนะฮ์ของท่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง และเห็นว่าการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปต่อยอดในการทำวิจัยในประเด็นการเมืองที่ละเอียดยิ่งขึ้นและลึกลงไป หรือประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ บัณฑิตและสังคม องค์การภาครัฐและเอกชนที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายขององค์กรในสังคมต่อไป อย่างไรก็ตามผู้วิจัยขอแนะนำเพิ่มเติมจากที่ได้ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ว่า เนื่องจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคัมภีร์อัลกุรอานจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาและความละเอียดรอบคอบในการวิเคราะห์หรือตีความและต้องใช้เวลาในการศึกษาพอสมควรเพื่อความครอบคลุมที่สุดของงานวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งที่มาจากโครงการวิจัยเรื่องการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอิสลาม: ศึกษาแนวคิดในอัลกุรอาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี รหัสโครงการ POL6303034S ทั้งนี้ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

References

- Agarwal, C. (1997) *Political theory: Principles of political science*, 8th edition, New Delhi: S. Chand & Company Ltd.
- Amatayakul, A. (2018) *Examine the teachings, history, and civilization of Islam* (พินิจคำสอน ประวัติศาสตร์และอารยธรรมอิสลาม), Bangkok: Nutchaprinting. (in Thai)
- Buasri, U. (1998) Religion: The development of human history (ศาสนา: พัฒนาการแห่งประวัติศาสตร์มนุษยชาติ), *Journal of Humanities and Social Sciences*, vol. 16, no. 1, pp. 51-69. (in Thai)
- Butr-indr, S., & Butr-indr, B. (2011) *Comparative political philosophy* (ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ), Bangkok: Siam. (in Thai)
- Department of Religious Affairs. (2011) *Basic religious knowledge* (ความรู้ศาสนาเบื้องต้น), Bangkok: Agricultural Cooperative Printing Demonstrations of Thai Co., Ltd. (in Thai)
- Enayat, H. (1982) *Modern Islamic political thought*, Austin, TX: University of Texas Press.
- Lertweerasawat, S. (2018) *Identity politics of the Attaqwa Islamic community (Wat Gate) Chiang Mai in the context of "Islamophobia"* (การเมืองอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมอัต-ตักวา (วัดเกต) เชียงใหม่ภายใต้กระแส "ความหวาดกลัวอิสลาม"), Bangkok: King Prajadhipok's Institute. (in Thai)
- Maluleem, J. (1998) *West Asian studies: An overview of social sciences and humanities* (เอเชียตะวันตกศึกษา: ภาพรวมทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์), Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Maluleem, I., Amorntat, K., & Maluleem, J. (2007) *Islamic philosophy, complete edition* (ปรัชญาอิสลามฉบับสมบูรณ์), Bangkok: Islamic Academy. (in Thai)
- Maududi, A. (1988) *The Islamic way of life* (ระบอบชีวิตอิสลาม) (trans. B Binkasan), 2nd edition, Bangkok: Muslim Student Club Ramkhamhaeng University. (in Thai)

-
- Maududi, A. (2012) *Tafheem ul Quran: The meaning of the Qur'an* (ตัฟฮีฎุลกุรอาน ความหมายอัลกุรอาน), vol. 5, (trans. B Binkasan), Bangkok: Islamicbook Center. (in Thai)
- Maududi, A. (2015a) *Tafheem ul Quran: The meaning of the Qur'an* (ตัฟฮีฎุลกุรอาน ความหมายอัลกุรอาน), vol. 1, (trans. B Binkasan), Bangkok: Islamicbook Center. (in Thai)
- Maududi, A. (2015b) *Tafheem ul Quran: The meaning of the Qur'an* (ตัฟฮีฎุลกุรอาน ความหมายอัลกุรอาน), vol. 2, (trans. B Binkasan), Bangkok: Islamicbook Center. (in Thai)
- Simahawaro, W. (2013) *Political sociology* (สังคมวิทยาการเมืองการปกครอง), Bangkok: Odeon Store. (in Thai)
- Thongfhua, S. (2019) *Islam and politics* (อิสลามกับการเมือง), Pattani: Patani Forum. (in Thai)
- Waehama, M. (2014) *Social roles of Sahabiyat in the prophet Muhammad era with application to Thai Muslim women in the society of Southern Border provinces of Thailand* (บทบาททางสังคมของเศาะหาบียาตในสมัยนบี Muhammad กับการประยุกต์ใช้กับสตรีไทยมุสลิมในสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย), Doctoral dissertation, Prince of Songkla University. (in Thai)